

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 10.06.1981, sp. zn. Tsf 3/81, ECLI:CZ:NS:1981:Tsf.3.1981.1

Číslo: 2/1982

Právní věta: Za znalca z odboru psychiatrie v zmysle § 116 odst. 1 Tr. por., ktorý môže vyšetriť duševný stav obvineného, možno pribrať len lekára psychiatra, ktorý získal predpísaným spôsobom vysokoškolské lekárske vzdelanie a špecializáciu v odbore psychiatrie. Takýmto znalcom nemôže byť klinický psychológ, ktorý nemá lekárske vzdelanie, hoci by aj pracoval ako tzv. iný odborný pracovník v zdravotníctve na úseku psychiatrie a získal tak odborné znalosti z odvetvia psychiatrie.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 10.06.1981

Spisová značka: Tsf 3/81

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Vyšetření duševního stavu, Znalci

Předpisy: 141/1961 Sb. § 105 odst. 2
§ 116 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Najvyšší súd ČSSR v konaní podľa § 316 odst. 2 Tr. por. zrušil uznesenie Najvyššieho súdu SSR z 30. 12. 1980 sp. zn. 3 To 58/80 v časti týkajúcej sa obvineného J. J. a Najvyššiemu súdu SSR prikázal, aby vec v potrebnom rozsahu znova prerokoval a rozhodol.

Odôvodnenie:

Rozsudkom Krajského súdu v Košiciach z 25. júna 1980 sp. zn. 2 T 21/80 bol obvinený J. J. uznaný za vinného:

1. z trestného činu vraždy spáchaného v spolupáchateľstve podľa § 9 odst. 2, § 219 Tr. zák.,
2. z trestného činu lúpeže spáchaného v spolupáchateľstve podľa § 9 odst. 2, § 234 odst. 1 Tr. zák.; tieto trestné činy spáchal ako zvlášť nebezpečný recidivista podľa § 41 písm. a) Tr. zák. a
3. z trestného činu opilstva podľa § 201 Tr. zák.

Podľa zistenia krajského súdu obvinený spáchal uvedené trestné činy takto:

1. v katastri obce Jalová, okr. Humenné, pri odbočke z hlavnej cesty vedúcej zo Stakčina do obce Starina na obec Jalová, dňa 25. januára 1980 v čase medzi 17.00 a 17.45 hod. v opitom stave ako cestujúci v taxíku Komunálnych služieb v Michalovciach ŠPZ MIA 66 - 48, spolu s odsúdeným M. S., pomocou dýk donútil vodiča Š. M. zastaviť vozidlo a vystúpiť z neho v úmysle zabrániť mu v ďalšom disponovaní s vozidlom a tak sa ho zmocniť a prechodne používať pre vlastnú potrebu,

2. keď Š. M. vystúpil z vozidla a začal utekať smerom do poľa vedľa cesty, spolu s odsúdeným M. S. ho chytil a s cieľom zahradiť stopy svojho konania deväťnásobnými prudkými údermi dýk do brucha, hrudníka a chrbta ho usmrtil; v obidvoch prípadoch sa dopustil trestnej činnosti, hoci bol rozsudkom Okresného súdu v Michalovciach z 20. júna 1974 sp. zn. 3 T 401/74 odsúdený pre prípravu na trestný čin opustenia republiky podľa § 7 odst. 1, § 109 odst. 1 Tr. zák. a pre trestný čin lúpeže podľa § 234 odst. 1 Tr. zák. na trest odňatia slobody v trvaní 5 a pol roka, ktorý vykonal dňa 27. 8. 1979,

3. v ťažkom stupni opilosti s motorovým vozidlom ŠPZ MIA 66 - 48 spolu s odsúdeným M. S. v čase od 17.45 hod dňa 25. januára 1980 do skorých ranných hodín dňa 26. januára 1980 vykonával jazdu od obce Jalová, okr. Michalovce do Rimavskej Soboty, pričom sa pri riadení motorového vozidla striedal s odsúdeným M. S.

Za tieto trestné činy krajský súd podľa § 219 Tr. zák. s použitím § 35 odst. 1 Tr. zák. a § 29 odst. 1 písm. a), b) Tr. zák. uložil obvinenému J. J. trest smrti. Podľa § 228 odst. 1 Tr. por. bola obvinenému uložená povinnosť uhradiť čs. štátu, zastúpenému OÚNZ v Humennom, na účet finančného odboru ONV v Humennom regresnú náhradu v sume 20 000,- Kčs.

Odvolanie obvineného J. J. Najvyšší súd Slovenskej socialistickej republiky uznesením z 30. decembra 1980 sp. zn. 3 To 58/80 zamietol podľa § 256 Tr. por. ako neodôvodnené.

Najvyšší súd Československej socialistickej republiky preskúmal podľa § 316 odst. 2 Tr. por. zákonnosť citovaných rozhodnutí a konania im predchádzajúceho a zistil, že došlo k takému porušeniu zákona v neprospech obvineného, ktoré by mohlo mať vplyv na uloženie trestu smrti.

Už v prípravnom konaní bolo nariadené vyšetrenie duševného stavu obvineného, pretože konkrétne okolnosti prípadu nasvedčovali tomu, že obvinený môže trpieť duševnou poruchou, ktorá v čase spáchania činov mohla vylúčiť alebo znížiť jeho pričetnosť. Vyšetrovateľ postupoval správne, keď pribral podľa § 105 odst. 2 veta druhá Tr. por. dvoch znalcov. Urobil však chybu v tom, že na vyšetrenie duševného stavu obvineného pribral jedného znalca psychiatra (lekára) a jedného znalca klinického psychológa (doc. PhDr. A. S., CSc.), hoci duševný stav obvineného mali vyšetriť dvaja znalci psychiatri.

Podľa § 116 odst. 1 Tr. por., ak treba vyšetriť duševný stav obvineného, priberú sa na to vždy dvaja znalci z odboru psychiatrie. Psychiatria je lekársky odbor, ktorý sa zaoberá poznaním, liečením a prevenciou duševných chorôb a porúch. Preto jedine znalci psychiatri (a nie psychológ) sú povolani na to, aby sa vyjadrili, či a akou duševnou poruchou trpel obvinený v čase spáchania činu a aby určili jej vplyv na rozpoznávaciu a ovládaciu schopnosť obvineného. Pre tento záver svedčí aj skutočnosť, že znalci psychiatri (a nie psychológ) sa vyjadrujú k otázke vhodnosti uloženia ochranného liečenia podľa § 72 Tr. zák., pričom sa súdy pri rozhodovaní o tom, či sa vzhľadom na povahu choroby a liečebné možnosti má ochranné liečenie vykonávať v liečebnom ústave alebo ambulantne (§ 72 odst. 4 Tr. zák.), opierajú o mienku týchto znalcov (pozri č. 59/1968, 41/1976, 27/1977 a 46/1977 Zb. rozh. tr.).

Spôsobilosť na výkon povolania lekára a podmienky, za akých môže lekár získať špecializáciu

psychiatra, upravuje vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej socialistickej republiky č. 77/1971 Zb. o zdravotníckych pracovníkoch a iných odborných pracovníkoch v zdravotníctve, v znení vyhlášky č. 92/1979 Zb. /1/ Podľa tejto vyhlášky lekári vykonávajú činnosť vyžadujúcu vysokoškolské lekárske vzdelanie (§ 1) a získavajú spôsobilosť na výkon lekárskeho povolania ukončením štúdia a zložením predpísaných skúšok na príslušných lekárskejších fakultách (§ 8 odst. 1). Špecializačnou prípravou získava lekár hlbšie vedomosti na výkon odbornej činnosti, prípadne na výkon špecializovanej činnosti vyššieho stupňa v niektorom z ustanovených špecializačných odborov (§ 23). Takouto prípravou môže lekár získať špecializáciu I. a II. stupňa aj v odbore psychiatrie (§ 24 odst. 2). Z uvedených predpisov vyplýva, že činnosť psychiatra môže vykonávať len lekár s vysokoškolským lekárskejším vzdelaním a nie psychológ, hoci by aj mal odborné znalosti z odboru psychiatrie.

Úlohy v zdravotníctve plnia podľa plánu zásad účelnej delby práce okrem zdravotníckych pracovníkov aj iní odborní pracovníci, najmä z odboru pedagogiky, psychológie, prírodných a technických vied (§ 15 cit. vyhl.). Klinický psychológ, ako iný odborný pracovník pôsobiaci v zdravotníctve, sa okrem iného uplatňuje aj v psychiatrii. Psychológovia sa tu uplatňujú v spolupráci s príslušnými lekárskejšími odborníkmi. V rámci tímovej spolupráce, prípadne v rámci vyčleneného úseku vlastnej činnosti vykonáva klinický psychológ špecialne psychologické vyšetrenia chorých pomocou psychodiagnostických metód a uplatňuje také odborné psychologické znalosti, ktoré umožňujú všestrannejšie posúdiť a riešiť problematiku chorého. V klinickom tíme vystupuje ako osobitný odborník, ktorý vidí rozličné klinické problémy zo svojho špecialneho hľadiska. Jeho prínos spočíva v tom, že pristupuje ku klinickým problémom nielen svojimi špecialnými metódami, ale aj svojou osobitnou orientáciou, ktorá je odlišná od orientácie iných členov tímu. Z týchto skutočností tiež vyplýva, že klinický psychológ nemôže byť pribratý za znalca z odboru psychiatrie podľa § 116 odst. 1 Tr. por., a to ani v prípade, ak si osvojil príslušné zdravotnícke znalosti, ale ho treba považovať za iného odborného pracovníka, ktorý vykonáva činnosť v zdravotníctve.

Najvyšší súd Československej socialistickej republiky vykonal postupom podľa § 276 Tr. por. vyšetrenie potrebné na objasnenie toho, v ktorom odbore a odvetví bol doc. PhDr. A. S., CSc., oprávnený vykonávať znaleckú činnosť. Z výsledkov tohto vyšetrenia Najvyšší súd ČSSR zistil, že menovaný znalec získal vysokoškolskú kvalifikáciu v odbore psychológie na filozofickej fakulte UK v Bratislave, vedeckú hodnosť kandidáta psychologických vied na základe obhajoby v odbore psychiatrie, ktorá sa konala na Lekárskej fakulte UK v Bratislave a neskôr bol menovaný za docenta pre odbor psychológie. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej socialistickej republiky prípisom z 12. 5. 1981 zn. 170/1981 - O/s oznámilo, že doc. PhDr. A. S., CSc. bol ministrom spravodlivosti SSR pod č. ZT 1949/1969 zo dňa 19. 12. 1969 vymenovaný za znalca v odbore zdravotníctva, špecializácia klinická psychológia, a nie za znalca v odvetví psychiatrie.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že znalec doc. PhDr. A. S., CSc. vykonával znaleckú činnosť v odbore, pre ktorý nebol a ani nemohol byť vymenovaný. Týmto postupom došlo už v prípravnom konaní k porušeniu ustanovenia § 116 odst. 1 Tr. por., lebo vyšetrovateľ pribral na vyšetrenie duševného stavu obvineného namiesto dvoch znalcov z odboru psychiatrie iba jedného znalca psychiatra a jedného znalca z odboru klinickej psychológie. Tento nedostatok neodstránil krajský súd ani Najvyšší súd SSR v rámci odvolacieho konania. Toto pochybenie malo za následok, že orgány činné v trestnom konaní nezistili náležite a v súlade so zákonom duševný stav obvineného.

1) Redakčná poznámka: Od 1. 9. 1981 sú účinné v SSR vyhl. č. 79/1981 Zb. a v ČSR vyhl. č. 77/1981 Zb.